

Natuurvrienden

Henk Lubberding

In "De Nieuwe Mens" (de culturele revolutie in Nederland rond 1900) geschreven door Auke van der Woud moeten natuurliefhebbers het ontgelden als verdedigers van de oude cultuur, samen met de verdedigers van oude stadsgezichten en plattelandfolkllore. Oude cultuur wil zeggen de cultuur van

Westerpark, natuur bij huis (Fred Reeder)

de betere kringen, tegenover de steeds sterker wordende massacultuur, met name in de grote steden.

Van der Woud constateert ook dat mensen als Thijsse, ondanks hun beste bedoelingen, zelf medeverantwoordelijk waren voor de teloorgang van de natuur door hun landelijke oproep om de natuur in te gaan, zo rond 1900. Al in 1929 had Thijsse daar spijt van: "*vlugge auto's snellen langs harde wegen her en der over de heele Veluwe en brengen hun menschenvrachten naar de intiemste plekjes, de weinige, die ons nog restten*".

En hoe is het nu? Gelukkig zijn er niet zo veel natuurliefhebbers. De meeste mensen zijn liever bij voetbalwedstrijden, popfestivals en op grote campings, waar ze met zijn allen slechts een klein stukje oppervlak in nemen. Houden zo, dan kunnen wij van de natuur blijven genieten.

Tuinbericht 12 (oktober 2015) Zeepkruid

Henk Lubberding

Eigenlijk voldoet zeepkruid (*Saponaria officinalis*) niet aan het adagium van onze tuin: *het doet het niet of wordt een plaag*. Het staat er al jaren en breidt zich langzaam uit, maar woekert niet waarvoor in tuinboeken gewaarschuwd wordt.

Zeepkruid (Anneke Wagner)

De bloemen hebben een sterke zoetige geur en produceren rijkelijk nectar. De nectar zit echter zo diep dat alleen vlinders met een lange roltong erbij kunnen. Uiteraard hebben insecten met een te korte tong daar iets op gevonden. Sommigen (uiltjes) wringen zich naar binnen met als gevolg dat de bloem scheurt en de nectar voor alle insecten gemakkelijk bereikbaar wordt; anderen (aardhommels) bijten een gat in de kelkbuis. In beide gevallen blijven de stempels onbestoven en vindt vaak zelfbestuiving plaats, ondanks de ingenieuze bloembouw om dat te verhinderen.

De naam zeepkruid slaat op het gebruik van de wortelstokken die saponinen bevatten, giftige stoffen die net als zeep samen met water gaan schuimen.

25 juli 2015 de zwaarste zomerstorm in 100 jaar

Fred Reeder

Berichten op de radio dat het verstandiger was om niet naar Den Haag te rijden. De A12, A4 en de N44 een gedeelte van de dag afgesloten waren door takken en omgevallen bomen. Wat zou dat betekenen voor een park als het Westerpark met zijn al oude bomen.

Dit alles samen met een mail van Johan dat zijn huis bijna getroffen was door een boom en dat hij zich afvroeg of er nog bomen overeind stonden in het Westerpak, deed mij besluiten om een fikse rondwandeling door het Westerpark te gaan maken. Als je het een beetje uitkient kan je daar als je flink doorstapt zo ruim 1,5 uur wandelen en heb je een mooie indruk van het park.

Het begon ermee dat nabij de natuurtuin brug de daar staande treurwilg het niet heeft gehouden en deels was afgeknapt.

Treurwilg in het Westerpark (Fred Reeder)

Dat beloofde wat maar dat viel alleszins mee. Verder wandelend richting de A12 en de Balijbrug was er, behalve heel wat kleine en grote takken op het pad, geen schade van enige omvang te zien. Daarna parallel lopend langs de A12 achter de sportvelden richting de golfvelden al evenmin.

Naar de golfvelden zelf dan maar. En jawel twee afgeknapte populieren. Maar die waren zo te zien al niet best. Verder wandelend over de voetpaden parallel langs en aan de heuvelweg tot aan de bowlingbaan was alles nog bij de oude. Pas buiten het park op de Zonnenberg was weer schade te zien. De daar solitair staande treurwilg was ook gedeeltelijk afgebroken.

Ik fiets en loop al ruim 25 jaar in het Westerpark. Toen ik nog werkte fietste ik er iedere werkdag doorheen en na menige storm in al die jaren heb ik wel meer schade gezien dan bij deze storm.

Tijdens een rondwandeling die ik samen met mijn vrouw de dag na de storm maakte rondom de Meerpolder waren er veel afgebroken takken in het oude Buytenpark (deels nog hangend in de bomen) en langs de Meerpolderdijk te zien. Bij het Prielbos waren wel zo'n tiental populieren langs het fietspad aan de meerpolderzijde als luciferhoutjes afgeknapt. Het lijkt erop dat de draaiende windrichting, van Zuidwest naar Noordwest, voor het Westerpark gunstig is geweest en hoofdzakelijk de min of meer vrijstaande bomen het zwaar te verduren hebben gehad.

Schade in het Prielbos (Fred Reeder)

Boerderij de Vierhuizen in Zoeterwoude

Joke de Ridder

Plantenwerkgroep - inventarisatie woe 22 juli 2015 – Km-hok 304744

Aanwezig: Anke de Bruin, Tilly Kester, Joke de Ridder, Marja Kreike, Fred Reeder en Johan Vos.

Bij het poeltje (Fred Reeder)

Het was alweer 2 jaar geleden dat we bij boer Freek van Leeuwen geweest waren. Ik moest het even opzoeken: in 2011 gingen we hier voor het eerst inventariseren, met een regenbui die Freek een slechte naam binnen de plantenwerkgroep heeft opgeleverd. Het land wordt nu dus al zeker 4 jaar biologisch beheerd. De vraag is natuurlijk of het hierdoor meer soorten planten (en dieren) krijgt. Hiervoor zou ik de resultaten van eerdere bezoeken moeten vergelijken met die van dit jaar. Ik heb die niet bij de hand, maar ik denk niet dat er al veel verschil is.

De gestreepte soorten zijn ook altijd sterk afhankelijk van het tijdstip waarop we gaan kijken, en het tijdstip van maaien. En aangezien ons klimaat nogal wisselvallig is, kan het tijdstip van bloei van planten per jaar verschillen. En dan lopen er ook nog koeien rond die rustig van “onze” planten eten. Kortom, je zou er met gemak een heel jaar aan kunnen besteden om dit land goed te inventariseren. Zover gaat onze interesse echter niet. We kunnen het weiland makkelijk op omdat het inmiddels deel uitmaakt van de “boerenlandpaden”. Het is gemaaid, maar we kunnen wel zien dat het vol staat met Gestreepte witbol, wat duidelijk maakt dat de rijkdom aan voedingsstoffen afneemt. Dit gras is niet-bloeiend goed te herkennen aan de zachte, behaarde bladeren.

We bekeken vooral de natuurvriendelijke oevers en de gegraven poel. Dom genoeg waren we een schepnet vergeten (*). In de poel vonden we verschillende kroosjes zoals Veelwortelig, Klein en Puntkroos. Het tevens aanwezige Sterrenkroos behoort tot een andere familie en kan alleen verantwoord op naam gebracht worden met behulp van rijpe vruchten.

We moesten ons weer even verdiepen in oeverplanten als Kleine waterrepe, Pijptorkruid en Watertorkruid. De Kleine waterrepe is te herkennen aan de omwindselblaadjes onder het bloemscherm. Het Pijptorkruid heeft heel apart blad, Johan noemde het ‘softenonblaadjes’. Als je het plaatje ziet in de flora snap je waarom.

Naast planten zagen we ook nog huiszwaluwen en boerenzwaluwen, scholeksters en een ooievaar, en ook enkele libellen, Vroege glazenmaker, Oeverlibel en Grote keizerlibel.

Problemen hadden we met een niet-bloeiende kruipende plant bij de poel.

Vroege glazenmaker (Fred Reeder)

Mooie planten die we zagen (een nogal subjectief begrip natuurlijk): Pijlkruid, Zwanenbloem, Smalle en Grote waterweegbree, Grote egelskop, Wilde bertram en Gewone watervanel. Het is frappant dat we altijd nog een paar zeer interessante planten vinden aan het eind van de tocht, als je al een beetje moe bent van alle indrukken en geen zin meer hebt om de flora te pakken. Tijd om terug te wandelen naar de fietsen en nog een stukje kaas te kopen.

(*) Naschrift: dinsdag 4 augustus zijn Tilly en Johan terug geweest met schepnet en jampotten om de waterplanten alsnog te bemonsteren.

Aarvederkruid (Wouter Balster)

Grof hoornblad (Wouter Balster)

Schedefonteinkruid (Wouter Balster)

Aangetroffen zijn de afgebeelde planten en o.a. Smalle waterpest en Stijve waterranonkel.

Tengerfonteinkruid (Wouter Balster)

Hoe rijk kan een bedrijventerrein zijn

door Henk Lubberding

Plantenwerkgroep - inventarisatie do 6 augustus 2015 – Km-hok 305831

Aanwezig: Anke de bruin, Casper Hilvers, Johan Vos, Joke de Ridder, Lodewijk van Duuren, Lucas Breedveld, Tilly Kester en Henk Lubberding.

Waarover spraken zij? (Joke de Ridder)

Het startpunt was de kruising Marconistraat/Zegwaartseweg en hok 305831 bestaat voornamelijk uit i bedrijventerrein (Zoeterhage), dat bij de meesten vooral bekend is vanwege de "Bouwhof". De gelopen route was: Marconistraat, Franklinstraat, even naar de Oostweg, terug naar de Wattstraat en tenslotte via de Newton- en de Edisonstraat en

het Akkerpad weer terug naar de Zegwaartseweg. Zo op het eerste gezicht nu niet direct de plek in Zoetermeer met spectaculaire soorten. Het viel alleszins mee en we hebben 143 soorten "gescoord".

Amerikaanse kruidkers
(Johan Vos)

Een bijzondere plek was de berm van de Franklinstraat waar nog 6, zij het uitgebloeide, Bijenorchissen (*Orchis apifera*) stonden. Ook is het bedrijventerrein blijkbaar aantrekkelijk genoeg voor de Brede wespenorchis (*Epipactis helleborine*).

Het meest spectaculair was de Wasstraat aan de Wattstraat, waar tussen de tegels Kleine leeuwenbek (*Chaenorhinum minus*), Hertshoornweegbree (*Plantago coronopus*) en Bleekgele droogbloem (*Gnaphalium luteo-album*) werden aangetroffen. In de struiken ernaast: Zwarte nachtschade (*Solanum nigrum*), Bitterzoet (*Solanum dulcimara*) en Zwaluw tong (*Fallopia convolvulus*). Als beloning was het uiteindelijk heerlijk bramen (*Rubus fruticosus*) eten op een braakliggend terrein aan de Newtonstraat.

Naschrift: Tussen de straattegels rond dat terrein troffen de achtergebleven mensen een *Lepidium*soort aan die niet direct op naam te brengen viel. Controle achteraf liet zien dat het om de Amerikaanse kruidkers (*Lepidium virginicum*) gaat, een nooit eerder in Zoetermeer aangetroffen soort.

Naast de in de Zegwaartsewetering groeiende Zwanenbloemen hadden de berm van deze wetering al eerder deze avond een groeiplaats van de Gewone waternavel (*Hydrocotyle vulgaris*) opgeleverd, een soort die in Zoetermeer zeer zeldzaam is (geworden).

Adoptiegroen: een kans voor stadsnatuur

Winfried van Meerendonk

Intro

Een oase van fauna en flora op loopafstand van je voordeur? Winfried van Meerendonk maakte er werk van en ontwierp acht jaar geleden één van de grootste adoptiegroenplekken in Zoetermeer. Ondertussen heeft deze gemeente 450 stukken adoptiegroen, die door bewoners worden onderhouden.

Het begin (Winfried van Meerendonk)

Adoptiegroen is een stukje openbaar groen dat buurtbewoners op eigen initiatief in beheer nemen. In steeds meer gemeenten kun je tegenwoordig groen adopteren, maar in Zoetermeer, de stad waar ik woon, is dit al jaren mogelijk. In december 2007 besloot ik een plan op te stellen voor de aanleg van een insectentuin vlakbij mijn huis. Het perceel dat ik daarvoor op het oog had was ongeveer 100 vierkante meter groot. Het was begroeid met enkele bomen en struiken. Verder groeiden er slechts wat paardenbloemen en honden hadden vrij spel.

Insectenkroeg

De buurtbewoners bracht ik op de hoogte van mijn plannen. Daarna stelde ik een lijst op, met namen van planten die insecten aantrekken. Mijn adoptiegroen zou een insectenkroeg worden, met een verscheidenheid aan stuifmeel- en nectar-dragende bloemen, van voorjaar tot en met het najaar. De factor tijd kwam ook om de hoek kijken, dus koos ik niet voor eenjarige planten, maar voor vaste planten om het onderhoud te beperken.

Het plan, dat ik inclusief een ontwerpschets bij de gemeente indiende, werd enthousiast ontvangen. De gemeente heeft op mijn verzoek bij de uitvoering van mijn dit plan eerst de voedselrijke bovenlaag van het perceel machinaal verwijderd. Daar kwam voedselarme grond voor in de plaats, opdat de nectar-dragende planten niet snel overgroeid zouden raken door woekeraars als zevenblad. Samen met Maaïke Kentie, toenmalig coördinator adoptiegroen in de gemeente Zoetermeer, hebben we in één middag maar liefst 1000 vaste plantjes in mijn het perceel geplaatst. Daar kwam ook nog eens twee kuub aan houtsnippers bij om paden aan te leggen. Die houtsnippers verteren weliswaar en verrijken de bodem weer met voedingsstoffen, maar ze brengen ook het bodemleven op gang.

Bodemleven en takkenril

Al snel na aanleg zag je de bodem onder je ogen bewegen van de spinnetjes, kevers, duizendpoten en miljoenpoten. Naderhand sprongen en kropen bruine kikkers en padden rond en deden de zangvogels hun best om juist hier een territorium te claimen. Onder vochtige condities in het najaar staken diverse soorten paddenstoelen de kop op. Van het snoeihout heb ik een takkenril gemaakt als egelbehuizing. Een winterkoning had ook belangstelling voor de hoop takken. Eenmaal dacht een buurman zijn tuinafval bij de hoop te kunnen voegen, maar dit bleek om een misverstand te gaan. Varens om de takkenril moesten eerst nog aanslaan, maar daarna zag het geheel er mooier uit. Het gaat tenslotte om buurtgroen en dan moet je compromissen durven sluiten tussen je eigen beleving en de wensen van de buurt. Die wensen vielen overigens wel mee, kennelijk was de buurt er van overtuigd geraakt dat dit groen wel in goede handen was.

Winfried in zijn adoptiegroen (Hanneke Hoogvliet)

Gasten in de kroeg

Gehakkelde aurelia (Winfried van Meerendonk)

Inmiddels is het april 2015 en in mijn insectenkroeg is een tapijt van smeerwortel ontstaan, een echte lentebloeier. Wilde bosanemoon en boshyacint heb ik in de loop van de tijd aan het assortiment toegevoegd, die bloeien nog vroeger in het voorjaar en verschaffen voedsel voor diverse soorten hommelmkoninginnen. Ook de bloemen van gele en paarse dovenetel en verschillende geraniumsoorten zijn in trek bij

deze koninginnen en hun nakomelingen.

Vlinders als atalanta, dagpauwoog en gehakkelde aurelia komen nu in de zomermaanden op de bloemen af, van onder meer de grote kaardenbol. De bladeren van de kaardenbol vangen water op, door de wijze waarop ze aan de basis om de stengel heen zitten. Zo ontstaat een koker waar zelfs vogels uit kunnen drinken.

Canadese guldenroede is een uitstekende zweefvliegentrekker en ook honingbijen en wilde bijensoorten weten deze stuifmeel- en nectarbron te waarderen. Opvallend vaak zie ik op deze bloemen het boomblauwtje.

Toverwoord

Communicatie is het toverwoord als het gaat om het creëren van draagvlak voor de ontwikkeling en het onderhoud van adoptiegroen. Dat kan op diverse manieren. Soms dreigt het mis te gaan, zoals laatst, toen er opeens dagelijks hondenpoep verscheen in mijn adoptiegroen. Een brief aan de buurtbewoners met het aanbod om een kop koffie met elkaar te drinken deed wonderen. Het gaf mij de kans om uit te leggen wat mijn doelstellingen zijn als beheerder. Meer oplettende ogen en meer begrip voor elkaar kan veel ergernis voorkomen. Nog mooier is het om met elkaar het werk te doen, maar of dat lukt is sterk afhankelijk van tijd en interesse bij de buurtbewoners en het doel van het adoptiegroen.

Canadese guldenroede (Winfried van Meerendonk)

Biodiversiteitsdoelstellingen

De gemeente Zoetermeer heeft behoud en verbetering van de biodiversiteit als doelstelling geformuleerd. Contacten tussen natuurverenigingen en de gemeente zijn daarbij van groot belang. Allerlei specialisten op het gebied van vogels, insecten, mossen, varens en zelfs schimmels zijn hierbij betrokken. De biodiversiteitsdoelstellingen worden niet enkel en alleen gehaald door parken natuurvriendelijk in te richten. Ook in de stad zijn natuurlijke verbindingen nodig, die als groene of blauwe linten snelwegen vormen, voor de verspreiding van dieren en planten. Daarbij kan adoptiegroen een rol spelen. Zo wist een huismussenpopulatie zich te handhaven in de wijk Meerzicht dankzij adoptiegroen. Bewoners hadden in het adoptiegroen klimop en ruigte laten staan, waar huismussen in konden daar schuilen. Op andere plaatsen, waar deze schuilmogelijkheid is verdwenen, zijn ook de mussen weg.

Adoptiegroen (Winfried van Meerendonk)

In 2012 heeft de gemeente Zoetermeer een boekje uitgegeven over adoptiegroen. Daarin staan, naast biodiversiteitsdoelstellingen, nog meer doelen vermeld: het maakt de buurt gezelliger, het fleurt het straatbeeld op en mensen zijn minder geneigd

om daar hun afval te deponeren. Inmiddels zijn er in Zoetermeer al 450 adoptiegroenplekken, die in totaal ruim vier hectare beslaan. Ruim 1.000 bewoners zijn hier actief bij betrokken. De komende jaren wil de gemeente dit aantal graag uitbreiden minimaal verdubbelen. Op de website van de gemeente Zoetermeer is het boekje over adoptiegroen te downloaden.

(http://www.zoetermeer.nl/inwoners/adoptiegroen_46976/)

Dit artikel werd eerder geplaatst in Natura nr. 2 juni 2015

De stadse rand van het Bentwoud

Marja Kreike

Plantenwerkgroep - inventarisatie za 22 augustus 2015 – Km-hok 305823

Aanwezig: Lucas Breedveld, Casper Hilvers, Tilly Kester, Henk Lubberding, Johan Vos en verslaglegger.

Aan de rand van de stad of toch al daarbuiten lopen we met zijn zessen door de ruigtes rond het 'nieuwe' clubhuis van DSO. Op het programma staat Bentwoud, maar het te inventariseren km-hok ligt nog behoorlijk dicht achter de laatste stadsuitbreiding. Het prille woud ligt verder weg, onzichtbaar achter de hoge snelheidslijn, waar iedere tien minuten een Intercity direct of Thalys

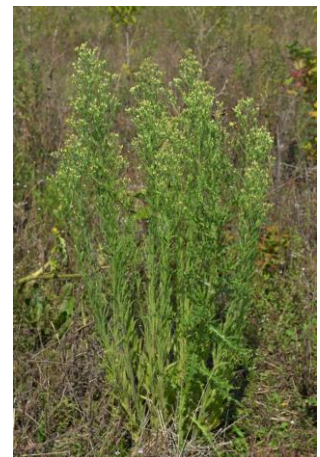
Zomers weertje (Tilly Kester)

voorbij raast. Het is 22 augustus, de tijd van bloeiend Riet, Knoopkruid en Zilverschoon. We bukken ons om de Basterdklaver te bekijken. Henk laat mij zien dat er geen blaadjes onder het bloemhoofd zitten, maar wel halverwege de bloeistengel, dit in tegenstelling tot de rode verwant. Ondertussen ontdekt Til de Zeegroene rus naast de Pitrus. Ik zag ze eerder gebroederlijk naast elkaar. Het kleurverschil is goed te zien.

De eerste discussie gaat deze keer over het Gewoon biggenkruid. Het Klein streepzaad en de Kleine leeuwentand staan hier immers ook. Zelf vind ik de haartjes op het blad

duidelijk lijken op varkensharen. Hard, niet dicht ingepland en licht gekruld. Kan niet missen dus. Casper herkent de soort duidelijk aan iets anders. Hij vouwt het blad over de lengteas samen en ziet dan een zeug met jongen!?! Hij beweert ook nog dat biggen de blaadjes graag eten. Gelukkig rondt Til met de Heukels opengeslagen wetenschappelijker af. De beschrijving klopt, we hebben te maken met Gewoon Biggenkruid. Verder op de route herhalen we nog eens: Kleine leeuwentand blad met haren en onvertakt met knikkende bloemknoppen en een schijnbaar onvolledige krans van lintbloemen. Klein Streepzaad is vertakt en heeft bij iedere vertakking een blad.

We zien heel veel uitgebloeide Wilde Peen en Johan wijst ons er op hoe belangrijk deze vogelnestjes zijn voor overwinterende insecten. Dit soort ruige gebieden is goed voor insecten met in hun kielzog de vogels. We zien er veel en spannen ons in om de onrustig vliegende Zwartspriddikopjes beter te zien; verder vielen vooral de Icarusblauwtjes op en verder ook een Bruin blauwtje. We tellen heel wat Kaardenbollen. De plant van de maand. Johan vraagt zich af of ze zijn ingezaaid, omdat ze met zo veel bij elkaar

"Hoge" fijnstraal (Johan Vos)

staan. Til kan er rond de 25 toevoegen aan haar lijst.

Bij de jonge Basterdwederiken hoeven we niet te bukken. De 'omfloerste' stengels wijzen op Viltige basterdwederik. Als ze iets verder op onze tocht wat groter zijn wordt het minder duidelijk. Ja hoor, daar komen de loepjes en wordt er weer gekeken naar de knotsen en de sterren binnenin. Henk en ik lopen vast door; die eeuwige Basterdwederik, zucht.

Heel leuk vind ik de hernieuwde kennismaking met de Moeraskers (*Rorippa palustris*). Geelbloeiend in dichte pollen met al volop vruchtvorming. Het is in bebouwde gebieden een plant van plantsoenen en braakliggende grond. Hij houdt van open, kale, vochtige, voedselrijke plaatsen en de bloempjes

Vruchten Moeraskers
(Tilly Kester)

zijn minder felgeel dan die van de Akkerkers (Ton Denters). De zaden lijken op worstjes en dat is heel leuk om te zien. We vinden nog een plant die Denters in zijn stadsplantenveldgids beschrijft. Duinriet (*Calamagrostis epigejos*) die van droge voedselrijke zandgrond houdt en prominent in onze kuststeden te vinden is. Eenmaal aanwezig laat hij weinig ruimte voor andere soorten, maar hier tussen de vele andere planten achter de voetbalkantine schittert hij met zijn mooie dikke gele aren. Ook hier duikt het bezemkruid op, een soort van stenen oevers, spoorbanen en braakliggende terreinen die in sneltreinvaart

heel Nederland heeft veroverd.

De kiel en de zwaarden van de Goudgele honingklaver zijn even lang en op de peulen van de Ruige lathyrus zijn de haren op knobbels geplaatst. Als je kijkend door het loepje de peul in het licht ronddraait is dat heel goed te zien. Ook bekijken we de zweepharen op de vrucht van de Grote ereprijs en de in haren uitlopende tuitjes van het Perzikkruid. De Beklierde duizendknoop, die hier ook groeit heeft dat niet, maar daar zie je als je de blaadjes tegen het licht houdt de klieropeningen als piepkleine putjes. Van de Vogelwikke vinden we nog slechts een enkel exemplaar.

We voelen aan de harde bladen in de stugge pollen van het Rietzwenkgras.

Overal zien we de witgeel verbleekte toppen van de Akkerdistel. Wetenschappers vermoeden dat het om een virus gaat. De Gele Morgenster is op zijn retour, maar hier gelukkig nog niet verdrongen door de oprukkende Oosterse Morgenster. Van welk diertje de prachtige gal is op een zeer gezonde Akkerdistel weten we niet, maar dat kunnen we nu opzoeken op [www.waarneming.nl](http://waarneming.nl).

De gal (Tilly Kester)

Zij hebben een gallenzoekkaart geïntroduceerd en daarop vinden we de Akkerdistelgalboorvlieg (*Urophora cardui*). Deze site zie: http://waarneming.nl/gallen_zoeker.php

Als Henk en ondergetekende iets eerder vertrekken ontdekken zij nog het Kleine kaasjeskruid. We sluiten dit verslag af met eventuele aanvullingen van de diehards, die op deze zeer warme ochtendwandeling het langst volhielden.

Vermeldenswaardig is nog een groep opvallend (hoge) fijnstralen die vanwege de beharing en de grijze kleur van grote afstand opvallen tussen de massa's Canadese fijnstralen. Deze planten, die we ook vorig jaar veelvuldig aantreffen, hebben in floristenkringen voor de nodige verwarring gezorgd. (zie ook Nieuwsbrief nr. 10 van 2014, blz. 11)

Kleine dwergvleermuis nu ook in Zoetermeer waargenomen

Marga van der Tol

Vrijwilligers van het vleermuisplatform Zoetermeer hebben op 13 augustus jl. voor het eerst de Kleine dwergvleermuis waargenomen. De waarneming is inmiddels bevestigd door deskundigen. Het gaat om de *Pipistrellis pygmaeus*, een soort waarvan de ultrasone geluiden boven de 55KHz uitkomen.

Met de heterodyne batdetector methode is er nooit een waarneming gedaan. Met behulp van de nieuwe batlogger, dat geluidsopnames maakt met de time expansion methode, in combinatie met nieuwe determinatiesoftware is het wel mogelijk gebleken om deze vleermuis waar te nemen. Let dus op dat je ook het gebied boven de 55 KHz scant als je met een batdetector naar buiten gaat.

In Engeland komt de kleine dwergvleermuis veel voor, daar vormen ze kraamkolonies van enkele honderden dieren. De eerste waarneming in Nederland komt uit 2008, in Leersum. Kleine dwergvleermuis voedt zich met kleine 2-vleugeligen (diptera). Ze wonen in spouwmuren maar zijn ook enigszins gebonden aan water en bomen. De wijk de Leyens in Zoetermeer, is dan ook een uitermate geschikte habitat voor deze soort. Ook op andere plaatsen in Nederland worden sporadisch kleine dwergvleermuizen gevonden.

Kleine
dwergvleermuis
(Wikipedia)

Meer informatie:

<http://waarneming.nl/soort/info/407>

<http://www.zoogdiervereniging.nl/noord-holland-een-vleermuissoort-rijker>

<http://www.iucnredlist.org/details/136649/0>

Uit het Zoetermeerse botanisch archief

Johan Vos

Stadsbotanici richten hun blik, bij hun activiteiten altijd op de grond. Dat roept bij argeloze stedelingen vaak de vraag op: "zoeken jullie iets?" Het antwoord "stadsplanten" roept vaak alleen nog maar meer vragen op (die overigens maar zelden gesteld worden).

Straatliefdegras (Johan Vos)

Geelrode naalbaar (Johan Vos)

De stad als rots in het landschap, de stad die door al dat steen als hitte-, en droogte-eiland functioneert, die verhalen kennen we inmiddels wel. Waar zou je dus de grootste effecten van opwarming van de aarde kunnen constateren? Precies, in de voegen tussen de stoeptegels bij u voor de deur. Sinds de jaren '80 en '90 van de vorige eeuw wordt het in die voegen dan ook steeds drukker. Zag je daar, als de borstelmachine niet te frequent langs kwam vroeger vooral Straatgras, Kruipertje, Liggend vetmuur en Schijfkamille, de laatste

Kransgras (Johan Vos)

25 jaar heeft een aantal voorheen zeldzame grassoorten de macht op de stoep gegrepen. In Zoetermeer maken

tegenwoordig vooral Straatliefdegras, Harig vingergras, Kransgras en Hanenpoot de dienst uit.

Daarnaast wordt ook Spaanse dravik, Stijf hardgras, Groene en Geelrode naalbaar veelvuldig tussen

Harig vingergras (Johan Vos)

de verharding waargenomen, deze laatste soorten zijn duidelijk veel kieskeuriger wat hun standplaats betreft. Veel van deze grassen is van zuidelijker herkomst en heeft de laatste decennia kans gezien om deze nieuwe, urbane standplaatsen te koloniseren. De eerlijkheid gebiedt wel te zeggen dat ze door het extensiveren van het onderhoud van de verharding onbedoeld een handje zijn geholpen. Als je de context zou weghalen en je zou een stuk tegelverharding

met begroeide voegen via een foto aan een florist laten zien met de vraag "waar is deze foto genomen" dan zou hij inschatten dat de begroeiing van een veel zuidelijker herkomst was.

Fietspad 90

Fred Reeder

Aanwezig: Joke de Ridder, Tilly Kester, Henk Lubberding, Johan Vos en Fred Reeder.

Even wat minder weer in het begin
(Fred Reeder)

Het is er toch van gekomen. De tweede inventarisatie van fietspad 90 op verzoek van de Stichting Wijk en Wouden. In 2014 hadden we deze inventarisatie uitgevoerd om het project bloeiende bermen te ondersteunen. Een initiatief van de Stichting Wijk en Wouden om meer bloeiende bermen langs de provinciale fietspaden te realiseren. Dit ter bevordering van de uitwisseling van allerlei insecten tussen de diverse natuurgebieden in het gebied tussen de gemeenten Leiderdorp – Alphen – Zoetermeer – Leidschendam. Fietspad 90 is daar één van. We waren wat

pessimistisch over het vervolg van dit project maar de Stichting Wijk en Wouden heeft het toch voor elkaar gekregen om de inventarisatie gegevens voor een aantal jaren te laten uitwerken. In juli werd ons gevraagd dit jaar nog een inventarisatie te doen.

Woensdag 2 september leek het mooi weer te worden maar dat bleek een misrekening. Evenals

Het regenpak weer uit (Tilly Kester)

vorig jaar ontwikkelde zich boven ons hoofd een fikse regenbui met hier en daar een donderklap maar niet van dien aard dat we daarom moesten stoppen. In de regen en daarna weer in het zonnetje hebben we met behulp van de GPS coördinaten van vorig jaar exact dezelfde stukken gemonitord. De gevolgde methode staat in nieuwsbrief nr. 10 uitvoering beschreven. Deze is te vinden op de website van de KNNV Zoetermeer. De stukken berm waren in het najaar van 2014 deels ingezaaid. Vanaf de meerpolderdijk

gerekend, stuk één en drie wel en het middenstuk niet. Het zaaimengsel bevat een aantal soorten (vetgedrukt) die wij in ons werkgebied (groot-Zoetermeer) nog nooit zijn tegengekomen.

*Het ingezaaide margietmengsel: Beemdkroon, Bitterkruid, Cichorei, Gele Morgenster, **Geoorde zuring**, Gewone rolklaver, Gewoon duizendblad, Gewoon reukgras, Gewoon struisgras, Glad walstro, Glanshaver, Goudhaver, Groot streepzaad, **Grote bevernel**, Grote ratelaar, Hopklaver, **Karwijvarkenskervel**, Kleine klaver, Kleine leeuwentang, Knolboterbloem, Knoopkruid, Kraailook, Margriet, Muskuskaasjeskruid, Oosterse morgenster, Pastinaak, Rode klaver, Rood zwenkgras, **Ruige weegbree**, Scherpe boterbloem, Smalle weegbree, Veldlathyrus, Vogelwikke, Wilde peen, Zachte dravik.*

Korenbloemen uit het zaaimengsel (Fred Reeder)

Bij onze inventarisatie, het was er dus maar één dit jaar, hebben we die afwijkende soorten niet

Melganzevoet Zie pagina 20 (Fred Reeder)

aangetroffen. Volgend jaar doen we een nieuwe poging en dan twee maal. We hebben inmiddels ook doorgekregen dat er in juni en september gemaaid wordt, dus daar kunnen wij ons programma op richten. De inventarisatie zelf leverde meer soorten op dan vorig jaar. Sommige soorten waaronder Gewoon duizendblad, Gewone rolklaver, Glad walstro en Pastinaak, zijn inderdaad alleen in de ingezaaide stukken aangetroffen en waren daar vorig jaar helemaal niet aanwezig. Na één inventarisatie valt er nog niet veel over te zeggen en dat is een extra reden om volgend jaar hier terug te komen en de inventarisatie nogmaals te doen. Misschien zijn de weergoden ons dan ook wat beter gezind.

Meer weten over dit project: <http://www.landvanwijkenwouden.nl>

De actualiteit met een natuurhistorische bril bekeken

Johan Vos

Door mijn meer dan 30-jarige werkervaring als stadsecoloog in dienst van de gemeente Zoetermeer wordt mij regelmatig gevraagd naar het natuurhistorisch verleden van deze groene gemeente. Om die reden zal ik in elke Nieuwsbrief een natuuronderwerp belichten met mijn natuurhistorische bril op. (tekening Marianne Ketting)

De historie van het Vleermuizenonderzoek in Zoetermeer

Halverwege de jaren '80 van de vorige eeuw bestond er in Zoetermeer al belangstelling voor

Ruige dwergvleermuis op de schors van een boomstam (Garry Bakker)

vleermuizen. Die belangstelling werd verder aangewakkerd door het atlasproject dat met behulp van subsidie van het Prins Bernard Fonds, het ministerie van LNV en het WNF als doel had om de vleermuizen in o.a. Zuid-Holland zo compleet mogelijk in kaart te brengen. Met dat subsidiegeld konden batdetectoren aangeschaft worden en werd Kees Mostert (een vleermuisonderzoeker uit Delft) uitgenodigd om de Zoetermeerse vrijwilligers te instrueren. Een batdetector (vleermuisherkenner) is een apparaat dat het ultrasoon geluid van de vleermuizen kan registreren en omzetten in hoorbaar geluid. En zo gingen de vrijwilligers van het eerste uur, in 1987 gewapend met batdetector en een formulier waarop ze hun waarnemingen bijhielden, op stap in Zoetermeer. Vrijwel jaarlijks kreeg ik deze handgeschreven waarnemingen toegestuurd. Ik herinner mij uit die tijd vooral

veel dwergvleermuizen, wat laatvliegers, een enkele foeragerende watervleermuis en zo nu en dan een overvliegende rosse vleermuis.

Ontwikkelingen in de jaren '90

Aan de hand van de stortvloed van nieuwe waarnemingen groeide de kennis in de loop der jaren met grote sprongen. Er werden niet alleen nieuwe soorten ontdekt maar ook de kennis over de leefwijze en het gedrag van vleermuizen in de stad nam toe. In de jaren '90 begonnen vrijwilligers van het eerste uur (Anja van Beek en Agnes en Aad van der Linden) vleermuisexcursies in de Zoetermeerse wijken te organiseren. Daar was altijd veel belangstelling voor, vooral bij de jeugd. Op 20 april 1995 organiseerden KNNV en IVN

Rosse dwergvleermuis (Garry Bakker)

gezamenlijk een vleermuizenavond in “De Soete Aarde” (het voormalige Zoetermeerse Centrum voor Natuur en Milieu) met spreker Peter Lina, onderzoeker bij het ministerie van LNV. Naast een informatieve presentatie van Peter over de vleermuizen die in Zoetermeer waren waargenomen ging Agnes in op de Zoetermeerse resultaten van het atlasproject. (zie daarvoor het KNNV-kwartaalbericht nr.9 van juli 1995). Interessant in dit verband is dat er in 1994 in de RK-kerk aan de Dorpsstraat Grootoorvleermuizen werden aangetroffen. Dat was 30 jaar nadat er een kolonie van deze vleermuizen in de Ned- Herv. Kerk, iets verderop in dezelfde straat was aangetroffen!

Begin jaren '90 kwamen winterverblijven (zolders, kelders, bunkers e.d.) voor vleermuizen erg in de belangstelling te staan. Ook had ik gelezen over een studie naar kunstmatige winterverblijven in geluidswallen. Omdat wij als KNNV'ers wel wat zagen in deze aanpak en er langs de Verlengde Oostweg nog een geluidswal gebouwd moest worden, nodigden we de onderzoekster Marleen Kalsbeek uit op 2 november 1993 om haar onderzoek te presenteren in de Soete Aarde. Zo'n nieuw winterverblijf zou bij uitstek geschikt zijn voor een pionierssoort als de Gewone grootoorvleermuis was één van haar conclusies.

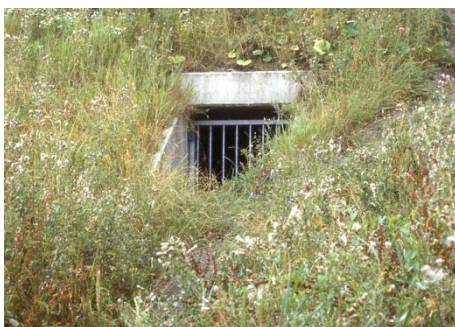

Gewone grootoorvleermuis
(Marianne Ketting)

Via een provinciale subsidie kon uiteindelijk zo'n kunstmatige winterverblijf in deze geluidswal gerealiseerd worden. Om onduidelijke redenen is de bijbehorende naar de ingang geleidende beplanting er nooit gekomen?!

Professionalisering van het onderzoek

In 2002, het jaar van de komst van de Flora- en faunawet) werden alle vleermuissoorten wettelijk beschermd. Ineens was het in het belang van initiatiefnemers om te weten of een voorgenomen initiatief schade zou toebrengen aan vaste/tijdelijke verblijfplaatsen, vaste vliegroutes, belangrijke foerageergebieden van vleermuizen. Die vraag kan alleen beantwoord worden als je heel precies

Vleermuisbunker Verlengde Oostweg, direct na de aanleg halverwege de jaren '90
(Johan Vos)

weet of en waar er vleermuizen in het betreffende gebied wonen en om welke soorten het gaat. Om die reden heb ik al in 2002 onderzoek naar o.a. vleermuizen laten doen in het van Leeuwenhoeklaangebied waar in die tijd allerlei grootse plannen voor werden gemaakt. In de jaren daaropvolgend werd dat een vaste werkwijze. Het waren de jaren waarin de ecologische adviesbureaus als paddenstoelen uit de grond schoten. Al deze kleinschalige onderzoeken leverden gegevens op die uiteindelijk weinig bevredigend waren. Kleine stukjes van een legpuzzel waar toch te veel stukjes aan ontbraken om tot een goede analyse te komen.

Het resultaat van deze constatering was dat ik, samen met de onderzoekers van bSR (bureau Stadsnatuur Rotterdam) besloot om de vleermuizen in Zoetermeer, gebiedsdekkend in kaart te laten brengen. Dat onderzoek heeft plaatsgevonden in de periode 2004 – 2010 en geeft een globaal beeld

van de vleermuizen in Zoetermeer. Naast de eerder genoemde soorten werden ook Ruige dwergvleermuizen, Gewone grootoorvleermuizen, Tweekleurige vleermuizen en Meervleermuizen waargenomen. Ook kraamkolonies op verrassende locaties, tijdelijke verblijfplaatsen en vaste vliegroutes kwamen door dit onderzoek beter dan tot dan toe uit de verf. Vooral de randen van Buytenwegh en Meerzicht bleken geliefde plekken voor Gewone dwergvleermuizen en Laatvliegers.

Het Vleermuisplatform Zoetermeer

Vanaf 2010 ontstond de behoefte om vanuit al deze nieuwe kennis de gegevens zo actueel mogelijk te houden. Vaste en tijdelijke, zomer- en winterverblijfplaatsen kunnen jaarlijks van plek verschuiven.

In verband met een effectieve bescherming is het essentieel om een vinger aan de pols te houden. Er volgde een oproep onder vrijwilligers van IVN, KNNV en Vogelwerkgroep om mee te doen aan het vleermuizenonderzoek. Collega stadsecoloog Hendrik Baas, bijgestaan door de onderzoekers van bureau Stadsnatuur Rotterdam ondersteunden deze oproep en spoedig daarna werd het Vleermuisplatform Zoetermeer opgericht. Maar ook de techniek stond niet stil de laatste jaren. De nieuwe batlogger (zie Nieuwsbrief nr. 10 uit 2014, blz. 22) legt de sonarsignalen van de vleermuizen vast en aan de hand van

Vleermuisbunker Verlengde Oostweg, detail ingang met toegangsdeur.
(Johan Vos)

de frequentiepatronen en de golflengte kan bepaald worden welke soorten in een gebied voorkomen. Ook een soort, zoals de Gewone grootoorvleermuis die voor het menselijk oor moeilijk te detecteren is, neemt deze batlogger feilloos waar. Ik verwacht dan ook dat onze kennis van vleermuizen in Zoetermeer er de komende jaren met sprongen op vooruit zal gaan.

Geïnteresseerden kunnen zich melden via de website van het platform:

www.vleermuisplatformzoetermeer.nl

Marga van der Tol zal ons op de hoogte houden van de nieuwste ontwikkelingen. (zie ook elders in deze Nieuwsbrief)

Dreigende lichten in Oosterheem

Door Joke de Ridder

Plantenwerkgroep – inventarisatie do 3 september 2015 – Km-hok 30.58.42

Aanwezig: Lucas Breedveld, Anke de Bruin, Lodewijk van Duuren, Henk Lubberding, Johan Vos en Joke de Ridder

Voor de tweede keer dit seizoen beginnen we bij het talud van de RSR (RandStadRail) hier o.a. Kaardenbollen, de “plant van de maand augustus”. We hebben meerdere reacties gekregen op het stukje in de krant, een plant die makkelijk herkend wordt. Ook groot en uitgebloeid zijn de Zwarte mosterd planten. In het talud naar het water geheel onverwachts boeiende Heggenwikke!

Zelfs in een ogenschijnlijk saai gazon is er veel te zien (Joke de Ridder)

Dan gaan we een straat in, waar in een boomspiegel zowaar Muurbloemen staan. En Tijn, de laatste zal wel ontsnapt zijn uit een kruidentuintje.

Op het eerste gezicht heel saai, kort gemaaid grasveld, buigen we ons over de Vertakte leeuwentand, het Gewoon Biggenkruid en de Kleine leeuwentand. Het verschil tussen deze 3 hebben we ons weer eens goed ingeprint: Gewoon biggenkruid heeft een rozet met behaarde bladeren (als varkenshaar?), voor de vorm van de bladeren moet je in de flora kijken op blz. 624, als je een blad in de lengte

dubbeltvout zou je de vorm zien van een zeug met een rij tepels. De stengels zijn vertakt en aan de op de onderkant van de lintbloemen zie je een grijze streep. Kleine leeuwentand is ook behaard, maar onvertakt, de haren op de plant zijn aan de top gespleten. Ook hier is aan de onderkant van de lintbloemen een grijze streep te zien. De jonge bloemhoofdjes voor de bloei knikkend. Vertakte leeuwentand is natuurlijk wel vertakt, maar de bladeren zijn kaal, en aan de onderkant zijn de lintbloemen voorzien van een rode streep.

We zien een Reigersbek, die komen wij niet zo vaak tegen in de stad. Bij Walstro is de hamvraag steeds: hebben de blaadjes stekelpuntjes? Bij een 'ja' komen we uit bij Glad walstro (als de stengel niet ruw is), bij een 'nee' wordt het moeraswalstro. Nou ja, dit een vereenvoudigde versie van de tabel in de Heukels.

De Grote kaardenbol uit de krant (Fred Reeder)

Akkermunt (Johan Vos)

Het begint nu echt te regenen, we schuilen even onder een viaduct. Het wordt ook al snel schemerig. We lopen terug richting fietsen langs de waterkant, en vinden daar een leuke verzameling Muntplanten, 3 soorten in totaal. Ten eerste natuurlijk het alom voorkomende Watermunt. Verder de in Zoetermeer erg zeldzame Akkermunt en Aarmunt. Bij muntsoorten gaat het allereerst om de vorm van de bloeiwijze, Watermunt heeft een ronde bol bloemetjes bovenaan de stengel. Bij de Akkermunt zitten er bovenaan de stengel ook nog blaadjes. Van de Aarmunt waren we niet 100% zeker, deze heeft langwerpige bloeipluimen zoals bij de muntsoorten in je tuin, die voor thee gebruikt worden. Maar ja, er zijn meerdere muntsoorten die voor dat doel gekweekt worden. Waarom er soorten munt langs één waterrand staan, dat is een leuk raadsel. Zo er is altijd wel iets om je over te verbazen.

Langs deze watergang stond ook de Wilde bertram, een soort die we maar zelden aantreffen.

Om half negen is het echt donker als ik naar huis fiets. Ik denk aan de doos met handschoenen en sjaals op zolder, wat wel aangeeft dat de temperatuur helaas ook niet meer zomers was.

De resterende inventarisaties zullen overdag zijn, woensdag of zaterdag.

Bedrijvig op een bedrijventerrein.

Casper Hilvers

Plantenwerkgroep – inventarisatie op woensdagochtend 16 september 2015. Km-hok 30.58.51
Aanwezig: Tilly Kester, Henk Lubberding, Fred Reeder, Johan Vos en Casper Hilvers.

De omstandigheden hadden beter, lees, droger kunnen zijn. Niet de regen echter, maar de

Het was even droog (Fred Reeder)

doordeweekse dag en het tijdstip, half elf was van invloed op de deelname. De bermen langs de straten op het bedrijventerrein waren het doelwit van de inventarisatie. Gestart werd in de brede berm onder langs het talud van de RandstadRail, daarvan gescheiden door een sloot. Aan de oever daarvan stonden wat uitgebloeide egelskoppen en een mooi tandzaad. Onder de loep waren de omhooggerichte kleine stekelhaartjes op de knobbelige zwartbruine buitenkant van het nootje goed te zien: Zwart tandzaad. De

naald- of tandvormige pappus van de nootjes is mooi te zien als een hoofdje van opzij wordt bekeken.

Even verder werd, met behulp van een speciale determinatiekaart, nog eens goed gekeken naar een algemeen foutief benoemde plant, nl.: Koolzaad. Op grond van een aantal kenmerken werd besloten dat het hier om Raapzaad bleek te gaan.

Henk had intussen aan de overkant van de straat 5 uitgebloeide exemplaren van de Brede wespenorchis ontdekt, verderop nog enkele en tenslotte is de teller op 39 stil blijven staan in een smalle berm van zo'n 150 meter lengte. En dat met een globale telling, waarbij alleen de duidelijk opvallende planten zijn geteld. De activiteiten werden af en toe even stilgelegd om voor wat heviger regen te schuilen onder een boom. De inventarisatielijst liep gevaar te veranderen in een grondstof voor papier-maché, zodat een aantal soorten niet direct kon worden aangestreept maar later, als het even wat droger werd.

Koolzaad zoekkaart (Fred Reeder)

Het weer was niet best (Fred Reeder)

De lengte van stengelschede en het eerste lid van de zijtakken is een van de verschillen bij Heermoes en Lidrus. Tilly heeft daar een mooi ezelsbruggetje voor. Ik heb het opgeschreven, maar kon het niet meer teruglezen. Bezemkruiskruid was ook aanwezig, evenals een natte Bleekgele droogbloem. Van de Zachte en Slipbladige ooievaarsbek werden alleen de bladeren opgemerkt. Een aantal Kleine leeuwentanden hadden hun hoofdjes wegens de weersomstandigheden niet helemaal geopend of

lieten nog niet bloeiende hoofdjes wat hangen, maar dat laatste is een van hun kenmerken. De

bladvormen van Spiesmelde en Uitstaande melde konden nog eens goed bekeken worden, want beide soorten werden aangetroffen.

Een vereenzaamde klaproos gaf nog een rood accent in de langzamerhand herfstige bermen. Na anderhalf uur hielden we het voor gezien en stapten we op de fiets. Het was weer droog.

Losse waarnemingen

Johan Vos

Blauw walstro

Blauw walstro (Marco Dotterhof)

Op 28 juli trof de dhr. Marco Dofferhof, beheerder van de begraafplaats aan de Hoflaan, Blauw walstro (*Sherardia arvensis*) aan. Blauw walstro is een éénjarige, kwetsbare soort (RL) die we nog niet eerder in Zoetermeer hebben aangetroffen. Het is onbekend hoe deze planten hier terecht zijn gekomen.

Blauw walstro gedroogd materiaal (Johan Vos)

Bossalie

Op 6 augustus troffen we in de berm van de Franklinstraat, hoek Oostweg, de Salie aan die Wim en ik vorig jaar aanzagen voor Veldsalie (vgl. Nieuwsbrief 2014.9, blz. 9)

Nu twijfel alom in de gelederen van de plantenwerkgroep, het zou ook een ontsnapte tuinplant kunnen zijn.

Na wat foto's van deze planten aan deskundigen te hebben voorgelegd was de conclusie: Bossalie (*Salvia nemorosa*) Bossalie is volgens Ton Denters een soort die volop in allerlei cultivars in de handel is en alom als escape en ook inburgerend te vinden is.

Bossalie (Johan Vos)

Vlakbladige kruisdistel

Op 22 juli trof ik op de kademuren van de Broekwegkade bloeiende Vlakbladige kruisdistels (*Eryngium planum*) aan. Tijdens onze muurplantenzoektocht van dit voorjaar hebben we planten van deze soort in niet bloeiende staat aangetroffen.

Dat de schermen (kruisdistels behoren tot de

Vlakbladige kruisdistel (Johan Vos)

schermbloemigen) zo blauw zouden worden wisten wij toen nog niet.

Aziatische veldkers

Aziatische veldkers is een recent ontdekte, nieuwe soort in Nederland.

Via Waarneming.nl zag ik dat deze nieuwkomer in een plantenbak in Rokkeveen is gesignaleerd.

Voor de hand ligt dat de Aziatische veldkers als verstekeling is meegereisd en zo in die plantenbak terecht is gekomen.

Over deze nieuwe soort, die niet in de Heukels' flora staat, schrijft Edwin Dijkhuis:

Aziatische veldkers (Tim van de Vondevoort)

Aziatische veldkers is een vroegbloeiende soort die als een van de eerste "veldkersen" in bloei komt.

In zachte winters is ze midden in de winter, bloeiend aan te treffen in tuinen, kwekerijen, op begraafplaatsen en langs gevels in de stad.

Hoe of wanneer de Aziatische veldkers in Nederland terecht is gekomen, weten we niet.

De aanwezigheid van planten in tuincentra, waar ze als 'onkruid' tussen de aangeboden containerplanten staat, doet vermoeden dat ze als verstekeling is ingevoerd.

Ze is voor het eerst in 2009 gemeld. Inmiddels is de soort door

heel Nederland aangetroffen.

Door haar onopvallende uiterlijk en sterke gelijkenis op twee andere in Nederland voorkomende kleinbloemige veldkersen, Kleine veldkers en Bosveldkers, wordt ze waarschijnlijk vaak over het hoofd gezien.

Aziatische veldkers onderscheidt zich van deze veldkersen door de kale bovenkant van de stengelbladen, bij de andere soorten zijn deze kort, aanliggend of schuin afstaand behaard (loep gebruiken).

Andere kenmerken zijn de afwezigheid van rozetbladen en de min of meer drielobbighe deelblaadjes.

Wat de veldkerssoorten betreft zullen we komend jaar extra op onze hoede moeten zijn.

Brede wespenorchis

Brede wespenorchis (*Epipactus helleborine* subsp. *helleborine*) is naast de Rietorchis de meest algemeen voorkomende orchideeënsoort in Zoetermeer.

We komen haar in vrijwel elk KM-hok in Zoetermeer in wisselende hoeveelheden tegen.

De variatie in verschillende verschijningsvormen (kleur) is echter gigantisch, van bijna zuiver wit tot diep bruinrood/paars.

Brede wespenorchis in de tuin
(Fred Reeder)

Brede wespenorchis bij het winkelcentrum Buytenwegh (Johan Vos)

De exemplaren bij het winkelcentrum Buytenwegh op deze foto zijn wel erg bruinrood van bloemkleur.

De belangrijkste verschillen tussen de Brede en de Bruinrode wespenorchis (*Epipactus atrorubens*) zijn:

Bruinrode: bloem, zowel van binnen als van buiten paarsrood, het eindingse deel van de lip met 2 of 3 wrattige knobbels.

Brede: bloem, althans van buiten deels of geheel groenachtig, het eindingse deel van de lip met 2 gladde knobbels.

De Witte tijger (Spilosoma lubricipeda)

Een algemeen voorkomende nachtvlinder die Cees op 20 mei jl. in de natuurtuin heeft gefotografeerd.

De soort komt verspreid over het hele land voor, o.a. in parken en tuinen in de stad.

De rupsen leven van diverse kruidachtige planten, waaronder zuring en brandnetel; ook struiken, zoals vlier.

Witte tijger (Cees Los)

Melganzenvoet

Tijdens onze inventarisatieronde in de bermen van provinciaal fietspad nr. 90 troffen we op 2 sept. jl. een atypische ganzenvoet aan.

Melganzenvoet habitus (Tilly Kester)

De twijfel werd met name veroorzaakt door de wat vlezige bladen (met een roodachtig randje). Rode ganzenvoet?

Uiteindelijk kwamen we met z'n allen niet echt tot een bevredigende conclusie.

In zo'n geval is er natuurlijk altijd het Nationaal Herbarium nog (tegenwoordig onderdeel van Naturalis in Leiden).

Hierbij de analyse en diagnose van Wout Holverda:

Ik houd die melde voor **Melganzenvoet** (*Chenopodium album*). Onnodig te zeggen dat het groene blad van jouw plant komt. (zie afbeelding)

Een lang verhaal kort: de zaden zijn compleet plat,

inhoudsloos dus en dan wordt de rand geprononceerder.

Nou heb ik wel vaker Muurganzenvoet (*Chenopodium murale*) onder ogen gehad, maar dat ziet er echt heel anders uit.

Melganzenvoet vergelijking bladvorm

Melganzevoet detail
blad (Tilly Kester)

Maar de bloemdekbladen zijn netjes gekield (sleutelpunt 13 om Heukels), dus blijven Stippelganzenvoet (*Chenopodium ficifolium*) en Melganzenvoet (*Chenopodium album*) over.

Maar door het inkrimpen van het zaad is de zaadhuidstructuur zo onduidelijk (ook na opkoken) dat daaraan niks te zien valt. Dan moet de bladvorm uitkomst bieden, want ook de digitale zadenatlas van Nederland (R. Cappers) leverde niks op.

De bloemdekbladen van *Chenopodium rubrum* zijn echt anders dus mijn eerdere suggestie was onjuist.

Tenslotte

Fred Reeder

Bij de Hoflaan (Fred Reeder)

Wanneer nevel en laagstaande zon voor mooie doorkijkjes en voor parels op de spinraggen zorgen is het planten seizoen bijna teneinde.

Nog twee inventarisatie rondes te gaan waarover in januari meer.

Buytenpark (Fred Reeder)

Leuke waarnemingen zijn mogelijk geweest in tuin en park voor diegene die er oog voor heeft. Nog een paar foto's van de afgelopen 3 maanden laten dit zien. De reacties op het plant van de maand project moeten nog worden uitgewerkt daarover later meer. Een project om de aandacht van de

Zoetermeerder op te wekken voor wat er in zijn of haar omgeving groeit en waar nogal wat reacties op zijn ontvangen.

Groenling in het Buytenpark
(Fred Reeder)

Grote kaardenbol, plant van de maand augustus (Fred Reeder)

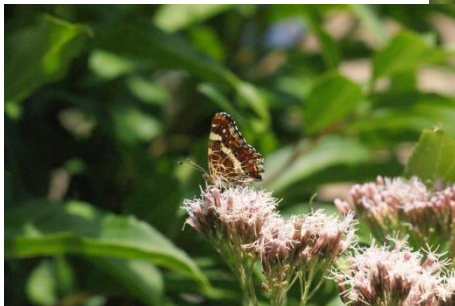
Prachtklokje plant van de maand juli
(Tilly Kester)

De verspreiding van zaden
is in het Buytenpark
gewaarborgd.

Er zijn Watersnippen
in de Benthuiserplas

De klit of klis doet zijn naam eer aan
(Fred Reeder)

Landkaartje in de tuin (Winfried van
Meerendonk)

Bruin zandoogje in de tuin
(Winfried van Meerendonk)

Watersnippen in de Benthuiserplas
(Fred Reeder)

Wat wil je nog meer in Zoetermeer.

Nog net voor het afsluiten van deze nieuwsbrief van het bestuur binnen gekregen. Nadere informatie is nog niet beschikbaar maar alvast voor in de agenda 2016:

7 januari 2016 de nieuwjaarsreceptie KNNV – IVN – Vogelwerkgroep Zoetermeer
18 Februari 20.00 uur de Algemene ledenvergadering KNNV Zoetermeer bij Henk.

Samenstelling: Johan Vos en Fred Reeder

Lay-out : Fred Reeder

Volgende Nieuwsbrief

De volgende nieuwsbrief zal eind december/begin januari 2016 verschijnen.

Kopij van de leden voor de nieuwsbrief **voor 15 december** richten aan het e-mail adres van Fred Reeder.

Reacties op deze nieuwsbrief gaarne via e-mail richten aan de KNNV Zoetermeer.